

Egy öreg csárda emlékére

Talán nem is nagy baj, hogy karcagi eleink olyan sokat osztoztak a püspökladányiakkal a városhatár keleti területein. Mert, mint ahogy Karcagújszállás első említését, az egykori csárdaépület keletkezését is ennek a pernek az iratai őrizték meg. Történt ugyanis, hogy az 1720-as években új erőre kapván a határvíta, azt is kiforogták a tanúvallomások – mégpedig 1728-ban -, hogy a „*circiter egy évvel azelőtt* (ti. 280 évvel ezelőtt, 1727-ben) *a karczagújszállásiai* saját hasznukra, a Szent Ágota-halmánál csárdát építettek”, későbbi hagyomány azt is tudni vélte, hogy az egykor a halmon állott zárda köveinek felhasználásával.

Feltehetően nem javított a határvillongás menetén, amikor a ladányiak intézője az épületet, mint ladányi földön állót felgyújtatta. Mindegy, úgy tűnik hamarosan újból felépült, mégpedig jó helyen, hiszen a forgalmas, debreceni országút hortobágyi átkelője szomszédságában nemcsak három város, de két megye határán várta az utazókat.

Az említett 1728. évi incidens alatt a királyi kamara (mint a Ladány földesura) rátenyerelt az épületre, s azt követően mint csapszékét és vendégfogadót a mellette lévő nagy darab legelőfölddel, és híd vámjövendelmével együtt sok évtizedig bérbe adta. A vendégfogadó az úttól nem messze, „a halom alatt” épült, mint egy 1757-ben kelt kimutatásból tudjuk „égetett téglából”. Akkor öt szoba, két konyha és két kamra volt benne. A pincéjét a Szent Ágota-halma alá építették (helye még mindig látható), bele 2.000 veder bor fért. A fogadó mellett 12 szekér és 48 ló számára elégséges, nagy, fedett szín volt, amit jóval később ugyanilyen nagy istállónak építettek át. Azt is feljegyezték, hogy az ivó ablakai és ajtajai két irányba, a halom felé, illetve a híd felé néztek, illetve nyíltak. Ráadásul két megye határához és a Hortobágy folyót övező nádrengeteghez is igen közel volt. Az errefelé, a karcagi határban lévő Tolvajos nevű határrész nevéből is láthatjuk, hogy főleg a nagy nádas milyen előnyössé tette bizonyos dolgokra. (Ennek egyik korai hírnöke a Lőzer-halmánál megölt utazó esete a 17. században.) Szóval, a 18-19. század betyárjai vagy haramiái megörökölték a jó helyet, az út és a csárda forgalmát, esetleges menedékét. Elsőrendű kifogóhelyük lett aztán, s

gondolom sokak által ismert betyárfészek. Bizonyára még a 19. században híre kelt, hogy alagút köti össze a másik híres csapszékkel, a Morgó Csárdával. Ennek az alagútnak volt köszönhető – mondja a legenda - a betyárok rendszeres megugrása a pandúrok elől. Az Ágota Csárda meg úgy volt kitalálva – véli a hagyomány -, hogy a mestergerendája pontosan a két megye határa felett nyújtózott. Így aztán, ha úgy jött ki, akár egy lépéssel a másik megyében lehetett teremni.

Az biztos, a hatóság sem volt teljesen bolond, nagyon jól tudta mi folyik ezeken a pusztai fogadóknak – itt-ott a megszüntetésükről, felügyeletük felől is intézkedett, ám igazából tehetetlen volt. Érdekes, de a mérnök vonalzója bánt el velük – az Ágota Csárdával legalábbis egészen biztosan. A meginduló folyószabályozások nyomán, már az 1850-es évek végétől megváltozott, szárazra került a táj. Aztán, 1857-ben megépült a vasútvonal, ami az út forgalmát érzékelhetően megapasztotta. Annyira, hogy Karcag város tanácsa már 1859-ben javaslatba vette, hogy „*az Ágota csárda, mint mely a' vasút megnyíltá következtében többé jövedelem forrásul nem szolgálhat, 's a' községnek évenként tetemes költségbe kerül, - elbontassék...*” Amikor 1872-ben megépült az első apavári vashíd, a szekérforgalom teljesen a mai 4. számú főútnak, a laktanyától Püspökladány felé menő szakaszára tevődött át, ami végleg megpecsételte a csárda sorsát. Néhány évtizedig még üzemelt, feltehetően a környező tanyák népének kocsmája lehetett. Az is emlékezetben maradt, hogy a jobb időkben karcagi gazdák kedvelt kiránduló helye volt, társasággal gyakorta kocsiztak ki halpaprikás vagy sült hal vacsorára, de a végén már ezek a mulatozó fiatalok is kikoptak onnan. Az utolsó bérlője a karcagi *Majoros István* volt. 1935-ben a csárdaépületet lebontották. Alagútnak persze nyoma sem volt. Találtak viszont egy, a szabad kéményből nyíló rejtkehelyet, a pince padlója alatt meg vagy harminc csontvázat, és régi, *Mária Terézia* korabeli pénzeket – nyomát azon sötét titkoknak, amiket a sok jópofa történet mellett a háromszáz éves falak megőriztek.

A világháború idejére már csak a régi istálló állt az ágotai épületekből, azt meg a harcok súlyosan megrongálták. Előbb az egyik felét kellett lebontani, a '60-as évekre pedig eltűnt az egész. Csak a híre maradt.

Elek György